

SOCIAL COMPETENCES AND CHILDREN'S EMOTIONALITY IN THE MODERN KINDERGARTEN

Galina Angelova

ABSTRACT: The pre-school period is defined as crucial for personality building, for the formation of competences and skills related to self-awareness, social sensitivity and emotionality. This enables us to understand and manage not only our own emotions but also the emotions of others in terms of social interactions.

KEY WORDS: social competence, personal development, social skills, social readiness for school.

Формирането на детската личност протича в контекста на специфична социална структура. В основата на социализацията са залегнали отношенията възрастни - деца. Традиционните субекти, изграждащи детската личност са семейството и образователните заведения. В предучилищния период детската градина е институцията, която допълва родителската отговорност за адекватна социализация на децата. През този период е необходимо да се стимулират потенциалните възможности на детското развитие, да се подкрепят и засилват пластичността и формиращите се личностни особености, да се стимулират конкретни интереси, но при условие запазване самоценността на детството. Нужно е да се уважават чувствата, фантазиите, мислите и амбициите на детето, независимо какви са те. Детето трябва да разбере, че има право на всякакви емоции и желания, на свободно въображение.

Редица изследвания върху социалната компетентност доказват, че децата, които установяват отношения на емоционална сигурност и привързаност в ранно детство, са по-компетентни в отношенията си с връстниците. Ранното изживяване на топли, грижовни взаимоотношения в семейството е фундаментално за развитието и постиженията на децата. Детството, в което е имало редовен и близък контакт, е предпоставка не само за емоционално здраве, но и за успех в училище. Училището само по себе си представлява модел на една определена обществена система, където детето приема и усвоява нормите и ценностите на обществото. Приобщаването на детето към нормите и ценностите му осъществява социалните умения, личностните учения, социалната готовност за училище, емоционална интелигентност. Социалната готовност за училище е важна предпоставка за успеха на едно дете и е съвкупност от формираните личностни възможности и качества на детето. Според М.Якова /1990, стр. 23/ тя представлява „сложно единство от социални способности и социално поведение”.

Социализацията се подпомага на първо място от семейството, след това от средата и мрежата от контакти, които поддържат семейството, от образователните институции, от връстниците, от медиите. Често, принудени да работят по цял ден, родителите оставят децата си в детските институции и разчитат предимно те да станат източник на познания за света и отношенията в него. В детската градина моделът на социализация е насочен по-скоро към приучване на установен ред и йерархия, отколкото изграждане на индивидуалисти със способности за критично мислене, нестандартни идеи и способности. Днес, това е предизвикателството пред съвременната детска градина – как в условията на все по-голяма стандартизация в училищните програми, на пренебрегване на решаващата роля на човешките взаимоотношения и комуникация да се развият генетичния и социален потенциал на всяко дете. Възможно ли е в центъра на педагогическите усилия да стоят не само трудносъстоящите се, а креативните, критичните, информирани, емоционалните и любопитните?

В съвременната педагогика има много дефицити. Мария Монтесори още преди век говори за „чувствителните фази в развитието на детето” и за неговия „абсорбиращ дух”. Учителите в

съвременната детска градина започват все по-често да взимат под внимание нейните схващания, но притиснати от учебни планове, целящи предсрочно усвояване на знания, забравят, че децата се нуждаят от увереност в себе си, разгръщане на талантите им, от игра и забавления.

Развиването на увереността и самочувствието на децата е особено важна тема. Добрата самооценка, доверието в личните емоции и чувства, позитивното отношение към света са качества, които се възпитават. Подчертаването на всичко, „което не е така“, в никакъв случай не е възпитателно. Това не стимулира личностното развитие, а обезкуражава и демотивира. Учителите не бива непрекъснато да оценяват и осъждат, а да се научат да наблюдават и изслушват. Едва тогава ще се утвърди по-добро качество на възпитание и обучение. Увереността се възпитава тогава, когато акцентът пада върху поощрението и успеха. Последователност, разбиране и любов са трите магически думи, които определят педагогическите възгледи, схващания и подходи [7].

Обект на настоящия доклад са онези умения, които като част от социалните компетентности и емоционалността на детето, предсказват бъдещето му като възрастен.

Детската градина е самият живот на децата. Тя ги променя. Тук те търсят мястото си в обществото. Оформят поведение на лидер или изпълнител, а понякога е неутрално, самотно или търси реализация в по-малка група [5].

В процеса на социализация на личността присъства понятието *социално учене*. То е процес, осъществяващ се във връзка със социалните елементи в средата: другите хора, групи или културни продукти и институции [4]. Човек се адаптира към дадена социална среда, когато му се преподават ценности, роли, норми. Социалното учене като неразделна част от цялостния процес на социализация е факт през всички фази на жизнения път на човека, във всички сфери от човешкия живот – професионална, междуличностна, битова. Основните цели в предучилищния период е да се изгради у детето способност за социална ориентация и адаптиране към социалното обкръжение, възпроизвеждане на социалния опит, разкриване на богатството на социалните и културни реалности и взаимодействие с тях, като запазва своята идентичност и уникалност [2].

Социалното учене, като мисия на детската градина, насочва учителите към действени практически модели за работа.

За тях се изискват компетенции и мислене извън строго регламентираните.

В детската градина децата живеят в настоящето, без да знаят миналото и без да се интересуват от неразбираемото за тях бъдеще. За да успеят да се социализират възможно най-бързо и да са готови за пълноправното „членство“ в обществото, е необходимо да се търсят нови, по-правилни и по-верни пътища. Грижата за възпитанието на децата в съвременната детска градина се основава на научни, демократични и прогресивни тенденции в общественото развитие. Целта е процеса на социализация да бъде подпомогнат от адекватна за целта програмна система от различни педагогически модели и технологии [6].

Социализацията на децата в детската градина се реализира основно чрез трите главни дейности – *игрова, обучителна и трудова*. Осъществява се в основните и допълнителните педагогически форми и във всички останали режимни моменти от живота на детето в детското заведение.

Разковничето е да се оставят децата да изследват света чрез *игра*. Така те не просто ще научат всичко, което им е нужно, но и ще го направят с удоволствие, кипящи от енергия. Да се захвърлят рамките на институционалното образование и да дадат път на любопитството, изследователството, действието и забавлението.

Семейството и детската градина са двете най-важни среди за възпитание и придобиване на социални умения при децата от предучилищна възраст. А играта е начинът, по който природата учи децата как да разрешават проблемите си, да контролират импулсите си, да моделират емоциите си, да виждат нещата от различна гледна точка, да постигат договорености в областите, в които имат различия и да се държат с останалите като равни. Не съществува заместител на играта като начин за усвояване на социални компетентности и емоционален комфорт у децата от предучилищна възраст. За живота в истинския свят тези уроци за лична отговорност, самоконтрол и социалност, получени по време на игра, са много по-важни от каквито и да било уроци, преподавани в училище.

В обобщение на казаното относно формирането на социални компетентности и емоционалност на децата в съвременната детската градина могат да се направят следните изводи:

1. Семейството е първата среда за възпитание, за придобиване на социални компетенции и емоционалност при децата от предучилищна възраст. Специфичната семейна среда определя основните взаимоотношения, ориентиращи и определящи поведението на детето, които на по-късен етап се доразвиват в детската градина.

2. Важен фактор за изграждането на индивидуалната и груповата идентичност по отношение на социалните компетентности и емоционалност е прилаганата в детската градина система от форми и средства за възпитаване на умения, които подпомагат социалната интеграция на децата.

3. Играта е двигател при социализацията на децата в предучилищна възраст. Тя обединява детския колектив. Приучва децата на съвместен живот, на чувство за значимост в колектива, на увереност.

4. За детето е особено важно поставянето му в познавателна и социална среда, което подпомага формирането на неговата ценностна система. Тази педагогическа среда трябва да се основава на научни, демократични и прогресивни тенденции в общественото развитие. Целта е процеса на социализация да бъде подпомогнат от адекватна за целта програмна система от различни педагогически модели и технологии.

References:

1. Aleksiev, R., A. Georgieva, To be unforgettable childhood, V. Tarnovo, 2014
2. Vitanova, N. et al., The Activity of the Child in the Kindergarten, Sofia, 1993
3. Gray, P., Freedom to Learn, 2013
4. Ivanov, I. Series Pedagogical Sociology. Sociology, Shumen, 1998
5. Yordanova, K., Partnership between the family, the kindergarten and the local government - opportunities for harmonious development of the childhood personality. National Scientific and Practical Conference: Collection, Sofia, 2013
6. Koleva, I., The Self-Learning Game - Interactive Method and Form of Pedagogical Interaction in the Preschool, IM "Episkop Konstantin Preslavski", schoolbook, Shumen, 2007
7. Santagostino, P., How to Raise Confidently in Child, Sofia, 2008
8. Yakova, M., Opportunity to realize social readiness of children for school

*Докторант Галина Ангелова
Шуменски университет „Епископ Константин Преславски”,
ДГ „Щурче“, гр. Шумен - директор*